

tártuk a „fakolostor” 3., 4. és 5. szintjét, alatta a tatárjárás előtti kolostorudvar köves szintjét. Mind a nyolc eddig említett szelvényben feltártuk a kora Árpád-kori település maradványait is. A korábbi években feltárt korai árokrendszerek is sok újabb árokszakkal gyarapodtak. A déli kaputorony előtt átvágtuk, illetve 3 m hosszan kibontottuk a tatárjárás előtti kolostorépületeket övező sáncárkot: itt az árok szélessége 190 cm, mélysége 120–130 cm. A betonút K-i oldalán lévő szelvényeinkben is újabb 8–9 m-es szakaszt bontottuk ki a korai sáncárkoknak. Érdekes és egyelőre érthetetlen az előbbi árokra éppen merőleges, tehát K–Ny-i irányú, az előzővel teljesen azonos kialakítású újabb sáncárok, amelynek kb. 6 m hosszú szakaszt bontottuk ki. Újabb felületet nyitottunk meg a „fakolostor” K-i szárnya fölött. Az épületszárnynak négy helyisége esik a szelvénybe, melyeknek az 1., 2. és 3. szintjét bontottuk ki. Egészben (in situ) kiemeltük a 02/56 sz. kis borzöntő-gödröt, és elhelyeztük a Feszti-körkép épületében lévő állandó régészeti kiállításon.

VÁLYI KATALIN

300. Órbottyán-Őrszentmiklós, Határ-dűlő (Pest megye) N

Bányatelek tervezett kiterjesztéséhez kapcsolódóan végeztem terepbejárást 2004 márciusában. Őrszentmiklós belterületétől É-ra, egy ÉNy–DK-i irányú domboldal alján, egy mára már eltűnt kis vízfolyás közelében a lehumuszolt felszínen egy helyen kevés kvád cserepet találtam. A cserepek kb. 2–3 m sugarú körben heverték a sárga homokon. Objektum feltárása sem itt, sem a lehumuszolt terület többi részén nem mutatkozott. A lelőhely, vagy annak lehumuszolt területre eső része a jelek szerint megsemmisült. Ugyanakkor a lelőhely tovább húzódhat K-felé. A leletek a Tragor Ignác Múzeumba kerültek.

KÓVÁRI KLÁRA

301. Paks-Csámpa (Tolna megye) Ó, R, Kö

Csámpa: 2004. április 27-én Csámpa déli házaival szemben, a 6. sz. út DK-i felén, a Csámpa-patak ÉK-i oldalán emelkedő, lucernával beültetett domb főleg déli részén néhány római és kevés jellegtelen, apró őskori cserepet találtam. A lelőhely pontos kiterjedése jelenleg nem állapítható meg.

Sáfrány-tanya (Ráctemető): Terepbejárást végeztem az egykori úgynevezett Sáfrány-tanya helyén, amely azonosítható a mára elenyészett Ráctemető nevű dűlővel. Utóbbit Wosinsky Mór S-végű hajkarikás lelőhelyként közölte, előbbi helyen pedig Gaál Attila és Mészáros Gyula gyűjtött középkori kerámiát és viseleti elemeket 1971–72-ben. A lelőhely a középkori Csámpa falu templomával azonosítható. Tudomásunk van róla, hogy a 19. század végén Daróczy Zoltán helyi bir-

tokos, későbbi történész-genealógus a templomrom feltárását tervezte.

A lelőhely a 3. katonai felmérésen jelölt Ráctemető helynév és az EOVTérképen jelölt tanya alapján könnyen azonosítható a 6. sz. útról lekanyarodó földút mentén fekvő, a környezetéből határozottan kiemelkedő, fennsíkszerű, rétként használt dombbal. A tanya a felszíni nyomok alapján a domb déli lábánál állhatott. A domb DNy-i részén egy beszakadt pincének tűnő mélyedés É-i és D-i falában egyaránt kevés, apró téglá- és habarcsdarabot; valamint jellegzetes, kicsi embercsont-darabkákat figyeltem meg. A középkori templom az ÉNy–DK irányú domb déli részén állhatott: a magaslestől Ny-ra valamint a déli partoldalban, egyaránt térdig érő fűben néhány középkori téglá- és habarcs töredéket találtam. E dombtól K-re a domboldal alsó részét kb. 150×30–40 m hosszan elmarkolták, a mesterséges vizesárok É-i oldalán futó földút vonaláig. A füves rézsűben jelenségek nyomát nem tudtam megfigyelni, de gyűjtöttem kevés jellegzetes középkori cserepet.

K. NÉMETH ANDRÁS

302. Paks-Dunakömlőd, Sánchegy, Lussonium (Tolna megye) B, Ró

2004. július 5. és augusztus 6. között folytattuk a régészeti feltárást a római erődben.

Az ásatás célja a 32/13-as szelvényben a 72/1-es kutatásokkal már egy 2 méteres szakaszon megtalált északi erődfal további tisztázása, valamint az erőd északi kapujának K-i, hiányzó tornyának lokalizálása. Ennek a kapunak a Ny-i kaputornyát az 1994-es ásatás során hozzávetőleges pontossággal már sikerült meghatározni. A 33/13-as szelvényben az erőd északi fossájának kibontása volt az elvégzendő feladat. A lussoniumi erőd kutatás számára problémát jelent, hogy a Sánchegy északi felén, ott, ahol az erőd északi bejárata volt, igen kedvezőtlenek a domborzati viszonyok, a sárga löszös altalaj felett vékony a római rétegeket is magába foglaló kultúrréteg. Ráadásul – mint ez az ásatás során be is bizonyosodott – a hegy (ill. erőd) ezen része esett leginkább áldozatul az újabb kori tereprendevezéseknek.

A 32/13-as szelvényben, a gépi humuszolás után a szelvény déli részében egy mély bronzkori gödröt tártunk fel, betöltése égett faszenes, paticsos föld, benne sok edénytöredék (részben összetartozó) az objektum jelentős és szép lelete volt az egészben előkerült mészbetétes kicsi bögre. A szelvény déli metszetalában egy másik, a mai felszínhez nagyon közeli őskori objektum vált láthatóvá, melyet a gép elpusztított. Az objektum betöltése átégett vöröses agyag, faszenes csíkokkal. Bronzkori kerámia volt benne. A 32/13-as szelvény déli falától mintegy 2 m-re északra a löszös altalaj egy hirtelen lépcsővel meredeken lejtteni kezdett, egy kb. 60 cm-es lépcsőt alkotva. Ezt a lépcsőt részben metszve, a szelvény nyugati részén, a fentebb említett bronzkori objektumtól két másik objektumot bontottunk ki.

A szelvény északi részén a bontást az altalajt követve folytattuk. Az ÉNy-i negyedben a 6. ásónyom aláig (137,65 m) folytattuk a bontást. Két jelenséget sikerült ezen a szinten elkülöníteni. Az egyik egy nagyobb, amorf újkori beásás, közvetlenül a szelvényt két részre osztó, fentebb már említett 1. lépcsőtől É-ra. A másik a szelvényeinket elválasztó tanúfalról délre, 1 m-re megfigyelhető újabb lépcsőzetes süllyedése az altalajnak. (Továbbiakban 2. lépcső) Ennek a lépcsőnek a vonala alapján arra lehetett következtetni, hogy ez nem más, mint az erőd északi falának alapozási árknak déli széle.

A K-i részen megtaláltuk a 72/I-es kutatóárok nyomát. Betöltésétől K-re a föld kevert, természetes humusz, gyökerekkel és kevés leletanyaggal. A szelvény ezen része a természetes domborzati viszonyoknak megfelelően a Sánchehy leszakadt, a római kor óta elpusztult része lehetett, melyre a későbbiekben rakódhatott rá a humusz. A munkát így ezen a részen a 138.00 m körüli szintet elérve abbahagytuk. A szelvény Ny-i tanúfalát elkezdtek bontani, hogy az 1994-ben feltárt területet a mostani feltárás felületével összenyissuk. Az 1. lépcső és a 72/I-es árok találkozásánál a löszös altalaj egy jól megfigyelhető, közelítőleg derékszögű bevágást alkotott. Ebből arra következtettünk, hogy az 1. lépcső nem más, mint a hiányzó kaputorony déli falának alapárknak déli széle, s erre a bizonyíték az erre a lépcsőre közelítőleg merőleges, sekély bevágás, mely csak rövid, kb. 1 m-es szakaszon volt követhető. (A kaputorony K-i alapárknak K-i széle.)

A 2. lépcsőről bebizonyosodott, hogy valóban az északi fal alapárok déli széle, mivel vele egyvonalban rábukkantunk az erőd fal habarcsos, sóderes alapozásának maradványára, melyet már 1972-ben sikerült a 72/I-es kutatóárokkal megtalálni. Az alapárkot viszont egy újabb újkori beásás tette tönkre, így annak É-i széle elpusztult. Az alapárok alja, mely fölött sok törmelékkel kevert barna föld volt, szinte a szelvény teljes szélességében előkerült, kivéve a szelvény középső részén, ahol egy kb. 1,5 m-es szakaszon az újkori beásás tegulatörmelékes, habarcsos betöltése az árok aljának szintjén (137 m) még mindig megfigyelhető volt. Ennek kibontására végül idő hiányában nem került sor.

A 32/13-as szelvény Ny-i metszetaljának elbontása lehetővé tette, hogy a 330/032-es koordináta ponttal É-D-i irányban körülbelül egyvonalban megfigyelhető legyen az északi alapárok (2. lépcső) derékszögű bekarrodása déli irányba. Itt az árok vonala kb. 1 m-es szakaszon volt követhető dél felé, mellette habarccsal, apró törmelékkel kevert barna föld betöltéssel. Az árok másik, szemközti széle itt sem volt meg, de feltételezhető, hogy a hiányzó kaputorony ÉK-i belső sarkának alapozásmaradványa lehet.

A szelvény Ny-i szélének vonala mentén, az 1. lépcsőtől közvetlen É-ra található nagyméretű, amorf újkori beásás kibontása után egy téglalap alakú, kb. 3×2 m-es, mély gödör bontakozott ki. Betöltésében nagymé-

retű római edényhez tartozó töredékeket, kevés római kerámiát találtunk. A gödörnek, vele egy vonalban, tőle Ny-ra az 1994-es ásatáson már feltártuk a párját. A két objektum helyzetéből adódott a következtetés, hogy a kuruc kori palánkvár bejáratát szegélyező ún. farkasvermek lehettek.

A 33/13-as szelvényben kiástuk újra a 72/I-es kutatóárokot. Ettől K-re és Ny-ra pedig megkezdtek az erőd fossájának törmelékes betöltését kitermelni. Az ásatás végén elért szint: 136.20 m.

VISY ZSOLT

303. Paks-Gyapa

(Tolna megye) Kk

Cepei utca: A Paks-Bochegy víztározótól Gyapára vezető ivóvízvezeték építési munkálatai egyetlen lelőhelyet, a középkori Gyapa falu szélét érintették. A régészeti felügyelet mellett három átvágott késő középkori, szabadon álló sütőkemence feltárását végeztem el, a sütőfelületükbe tapasztott cserepekből több edény lesz részben összeállítható.

Templomdomb: Folytattuk a tavaly napvilágra hozott Árpád-kori templom körül fekvő, egyelőre kizárólag késő középkori sírokat tartalmazó temető feltárását. Befejeztük a szentélytől keletre nyitott, tavaly félbehagyott szelvényt, valamint tőle északra és keletre egy-egy újabb szelvényben összesen újabb 50 m²-t kutattunk át az altalajig. A templomtól távolodva, a domborzat esésével párhuzamosan megfigyelhető a humusz és az altalaj közötti, még a középkorban átforgatott, bolygatott vázakat tartalmazó sírföld-réteg egyre keskenyebbé válása: a szentélytől keletre 10 m-re a humusz alatt már közvetlenül az altalajba ásott sírok kerültek elő, ebben az irányban innen kissé keletre sejthető a temető széle.

A 2004-es idényben 80 sírt vagy sírrészletet dokumentáltunk; két sírgödörben nem találtunk csontvázat. Lelet 10 sírban került elő, közülük három pénzt (is) tartalmazott. Említést érdemel a 63. sír 18 db – főleg négy- és szirmú virágokat mintázó – préselt verettel ellátott pártáöve, valamint a 61. sírban talált csontból készült övkapcsoló. Szórványként ismét sok egyéb viseleti elem került elő. Idén is jellemző volt a gyereksírok feltűnően magas aránya.

Munkatársak: dr. Váradyné Péterfi Zsuzsanna, dr. Várady Zoltán régészek.

K. NÉMETH ANDRÁS

304. Pamuk, Laskai-rét

(Somogy megye) R, Ró

2004. augusztus 17-én helyszíni szemlét végeztem a Somogyvamos 0176 helyrajzi számú területen, ahol halastó építését kezdték. A halastó-rendszer két tóból, egy úgynevezett alsó- és felső tóból áll. A két tó a somogyvámosi tórendszerhez tartozik a Somogyvámosi-vízfolyás Ny-i irányú kanyarulatában. Az alsó tó Pamuk, a felső